

УДК: 378.147.091.33-027.22:811.111

ПІСНЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ В ВНЗ

Курочка В.М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна,
Київ

В статті висвітлюється доцільність застосування навчальної пісні на початковому етапі вивчення іноземної мови в вищих навчальних закладах. Окрема увага приділяється таким факторам оптимізації навчального процесу через пісню як створення психологічного комфорту, ситуація успіху, навчання в колективі і через колектив. В дослідженні з'ясовуються особливості запам'ятовування текстової інформації в інтерактивному режимі через пісню та подану в руслі структурно-функціонального методу, а також підкреслюється необхідність синтезу комунікативного та традиційного структурно-функціонального методів для оптимізації процесу вивчення іноземної мови.

Ключові слова: ефективність навчальної пісні, психологічний комфорт, ситуація успіху, рима і ритм, синтез комунікативного і структурно-функціонального методів.

Песня как эффективный компонент процесса изучения иностранного языка на начальном этапе в высших учебных заведениях.

Курочка В. М. Песня как эффективный компонент процесса изучения иностранного языка на начальном этапе в высших учебных заведениях/ Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

В статье рассматривается целесообразность применения учебной песни на начальном этапе изучения иностранной компетенции в высших учебных заведениях. Особое внимание уделяется таким факторам оптимизации учебного процесса песней как психологический комфорт, ситуация успеха, обучение в коллективе и через коллектив. В исследовании рассматриваются особенности запоминания текстовой информации в интерактивном режиме через песню и представленной в рамках структурно-функционального метода, а также подчеркивается необходимость синтеза коммуникативного и традиционного структурно-функционального методов для оптимизации процесса изучения иностранного языка.

Ключевые слова: эффективность учебной песни, психологический комфорт, ситуация успеха, рифма и ритм, синтез коммуникативного и структурно-функционального методов.

V.M. Kurochka Song as an effective component of foreign language learning process at a beginner level at higher education institutions/ Taras Shevchenko National University, Kyiv, Ukraine

The article highlights the practicability of using songs at a beginner level of foreign competence at higher education institutions. The special attention has been given to such factors that optimize the learning process through song as creating the psychological comfort, the success situation, learning in a team or through it. The study analyses the peculiarities of memorizing textual information through interaction using song via the structural and functional method, and stresses the necessity to synthesize the communicative approach and the traditional structural and functional one to optimize the foreign language learning process.

Key words: song efficiency, psychological comfort, success situation, rhyme and rhythm, the synthesis of the communicative and the structural and functional methods.

Актуальність даної статті обумовлена необхідністю подальшого вдосконалення методів навчання іноземної мови для реалізації соціального замовлення українського суспільства та державної політики в сфері іншомовної компетенції з прийняттям до уваги результатів наукових досліджень таких дотичних до навчального процесу наукових галузей як педагогіка, психологія, психолінгвістика, нейропсихологія. Врахування психолінгвістичних чинників пісні як компоненту уроку іноземної мови є важливою складовою сучасної методологічної бази ефективної організації процесу навчання з метою формування високого рівня іншомовної компетенції для здійснення загальнономовленнєвого та професійного спілкування.

Тема пісні як елементу інтерактивного методу викликає зацікавлення суб'єктів навчального процесу і відноситься до актуальних, але не досить вивчених, особливо, що стосується психолінгвістичного плану пісні як чинника оптимізації процесу вивчення іноземної мови. Пісні приділяється, хоча і недостатньо, особливо у ВНЗ, увага в практичному плані, але ця тема потребує теоретичної розробки і обґрунтування причин і умов, якими забезпечується ефективність використання пісні при опануванні іноземної мови.

Передача різної інформації у вигляді тексту, отримання знань та засвоєння потрібного матеріалу через пісню,-це схвалений майже всіма народами і провірений століттями і тисячоліттями метод, який знайшов своє застосування і в практиці педагогічних установ: в

школах Давньої Греції багато текстів вивчались колективним співом, а в початкових школах Індії азбуку, арифметику та інші базові знання і сьогодні подають через спів. І в наших дитячих садках та початкових класах користуються піснями, як і віршами, щоб навчити дітей арифметичних і граматичних правил, подати в цікавій, легкій та ефективній для запам'ятовування формі необхідну для цього віку інформацію.

Пісня як компонент інтерактивного методу навчання іноземних мов знаходить вже довгий час своє застосування в середніх учбових закладах, досвід педагогів щодо організації таких занять, їх практичні розробки використання пісні та методичні рекомендації щодо оптимізації навчання шляхом введення пісні в структуру уроку, викладені в публікаціях, зокрема, на сторінках журналу «Иностранные языки в школе» та інших фахових видань. Вкладом в практичне втілення та методичне висвітлення питання застосування пісні на уроках стали роботи О.І. Євладової, І.Н. Балунець, О.І. Некрутенко, В.Ф. Аїстова, З.Н. Никітенко, А.Е. Кажимової та багатьох інших. Цікавим і корисним є дослідження і практика використання пісні зарубіжними педагогами К. Грехем, Д. Бірн, Т. Ллойд, У. Кінд, роботи яких сприяють інтерактивній організації занять завдяки використанню пісні.

Уве Кінд є відомим автором вивчення іноземної (німецької) мови експрес-методом як дітьми так і дорослими через пісню, часто в поєднанні з рухом на фоні жвавої музики. В пісню за його методикою перетворюється звичайне привітання, знайомство, граматична тема перфект, відпочинок,- таким чином відбувається закріплення мовних конструкцій на будь-які теми для їх подальшого впевненого відтворення в реальних мовленнєвих ситуаціях.

Мета статті полягає в дослідженні ролі пісні як компоненту інтерактивного режиму засвоєння іноземної мови на початковому етапі вивчення та тих чинників, які обумовлюють та забезпечують ефективність і необхідність використання навчальної пісні на заняттях для постановки правильної вимови, впевненого засвоєння лексичного та граматичного матеріалу.

Виклад основного матеріалу статті. Сьогодні пісні використовуються в педагогічному процесі як один із ефективних видів інтерактивного навчання іноземної мови, оскільки невід'ємною частиною навчання іноземної мови є різні види тексту, а пісня є важливим, оскільки містить різні лексичні та граматичні моделі, і, що суттєво, приємним для студентів римованим ритмічним текстом, покладеним на музику. Цей текст з ентузіазмом сприймається студентами, легко запам'ятовується і сприяє оптимальному сприйняттю, відпрацюванню, засвоєнню та відтворенню фонетичного, лексичного та граматичного програмного матеріалу.

Однією з умов успішного використання пісні на початковому етапі вивчення іноземної мови, на нашу думку, є її подача з обов'язковою опорою на текст. Пісня з опорою на текст-це візуальна та слухова інформація, а, як відомо, чим більше сенсорних систем задіяно при отриманні інформації, тим краще вона запам'ятовується.

А також, щоб максимально виконати функцію оптимізації навчального процесу, пісня повинна бути аутентичною, подобатись студентам, мати актуальну лексику та граматику, приємний ритм, мелодію, рефрени і бути не занадто довгою. Вимова пісні повинна бути чіткою, зрозумілою та без діалектних особливостей, особливо на початковому етапі засвоєння іншомовної компетенції.

Саме на початковому етапі вивчення іноземної мови пісня є важливою, оскільки:

- допомагає поставити правильну вимову;
- закріплює правильну мелодику і ритміку іншомовного речення;
- допомагає засвоїти, активізувати окремі слова, лексичні та граматичні конструкції;
- сприяє розвитку чуття мови як матричної системи граматичних та лексичних моделей.

Очевидним і відразу помітним впливом ефективності навчальної пісні на процес навчальної діяльності є створення комфортної психологічної обстановки, піднесеного настрою, який зміцнює віру у власні сили та здібності справитись з завданням, сприяє кращому і більш тривалому засвоєнню лексичного та граматичного матеріалу, знімає мовний бар'єр, психологічну втому. Але в педагогічній діяльності слід акцентувати і усвідомлювати причинний зв'язок між настроєм і запам'ятовуванням.

Як відомо з наукових досліджень та практичного досвіду, позитивні емоції суттєво впливають на ефективність будь-якої діяльності людини, в тому числі і на навчальний процес. Вони підвищують когнітивні можливості студентів, їх бажання навчатись і поліпшувати рівень знань. Приємні, ритмічні пісні забезпечують позитивний, піднесений настрій у групі, створюють комфортну психологічну обстановку, чим нівелюють можливий стрес, який знижує або навіть блокує процес засвоєння матеріалу. Цей аспект є важливим для вивчення іноземної мови, оскільки позитивний настрій активує діяльність мозку і підвищує когнітивні здібності, оптимізуючи процес засвоєння фонетичного, лексичного та граматичного матеріалу, адже «емоції грають вирішальну роль в процесі навчання, а стан стресу і погроз погіршує процес навчання та його результат».[1, 3]

Подання, засвоєння та відпрацювання мовного матеріалу у невимушеній формі знімає страх перед спілкуванням іноземною мовою у майбутній реальній мовній ситуації, що є важливим аспектом комунікативного методу.

Використання пісні на занятті створює для студентів ситуацію успіху, яка є важливою для оптимізації навчального процесу. Необхідність створення ситуації успіху в навчальній діяльності підкреслювали В.А. Сухомлинський, К. Д. Ушинський, У. Глоссер, А. С. Белкін, В.А. Сластенін та багато інших педагогів та психологів. Успіх може розумітися по-різному, але з психологічної точки зору, як вважає А. С. Белкін, це переживання стану радості, задоволення від того, що очікуваний результат співпав з отриманим або перевищив його. На базі цього стану формуються нові, більш сильні мотиви діяльності, міняються рівні самооцінки, самоповаги.[2, 28]

Створення ситуації успіху на занятті з іноземної мови формує високу мотивованість до вивчення предмету, оскільки програмний граматичний та лексичний матеріал, поданий через пісню з опорою на текст, дозволяє майже всім студентам добре справитись з вивченням лексики і її функціонуванням в граматичних структурах, відтворювати слова, мовні кліше та граматичні моделі у трансформаціях, підвищує самооцінку та віру в себе, закріплює позитивне відношення до предмету, сприяє появі інтересу та бажанню і надалі працювати ефективно.

Таким чином навчання приносить радість і цей факт стає для студентів відкриттям.

Хорове виконання навчальної пісні навчає прислухатись до інших і чути їх голос, думку, активізує і синхронізує навчальну діяльність в колективному дусі, налаштовуючи студентів на командну співпрацю, формує таким чином навчальну групу як колектив,

націлений на реалізацію спільної мети, опанування іншомовної компетенції. Позитивна робоча атмосфера в студентській групі оптимізує навчальний процес, адже на якість навчання частково впливають і відносини між учасниками групи, навчання іноземній мові в групі, сформованій як дружній колектив, є більш результативним. Застосовуючи той чи інший метод у навчанні іноземної мови слід пам'ятати, що метою опанування іншомовної компетенції у сучасному світі є мовленнєва взаємодія з іншими суб'єктами соціуму. Людина за своєю природою є соціальною істотою, вона формується, екзистує у колективі, її мозок краще сприймає і запам'ятовує інформацію в процесі колективної діяльності. Е.Йенсен, автор такої методики вивчення іноземної мови як «brain compatible learning», стверджує, що «мозок людини краще розвивається у взаємодії з іншими людьми» [1, 3], -людина навчається у колективі і через колектив.

Правильно підібрана викладачем пісня являє собою обов'язковий програмний матеріал, представлений інтерактивно, в цікавій формі. Незвично, особливо для ВНЗ, поданий текстовий матеріал, збуджуючи відповідні ділянки мозку, максимально підвищує уважність студентів, їх сконцентрованість на процесі навчання: рівень засвоєності матеріалу зростає, оскільки людина набагато краще запам'ятовує цікавий матеріал, адже її мозок не звертає уваги на нецікаве та нудне.

Намагаючись підвищити ефективність опанування студентами іншомовної компетенції і використовуючи різні методи навчання, в тому числі такий вид інтерактивного навчання як пісня, слід усвідомлювати та опиратись на психолінгвістичні та нейролінгвістичні аспекти сприйняття людиною інформації, те яким чином відбувається її максимально ефективне запам'ятовування, зберігання та відтворення.

«В педагогічному процесі необхідно вміти: 1) використовувати довільну увагу і 2) сприяти розвитку мимовільної уваги. Для збудження та підтримання мимовільної уваги слід використовувати емоційні фактори: викликати інтерес, створити необхідну емоційну насиченість»[5, 13],-саме таким чином, створюючи насичений емоційний фон, пісня сприяє оптимізації вивчення іноземної мови.

Традиційно вивчення іноземної мови розглядається як накопичення, засвоєння знань про мову, як логічну систему знаків у структурі. За мову як логічну систему знаків і структур у певній функції відповідає ліва півкуля людського мозку, на цьому і базується відома нам зі школи практика вивчення іноземної мови як правил функціонування знаків у структурі. Вивчення граматичних моделей та їх оперативних елементів (слів) представляє собою різновид граматико-перекладного методу, який лежав в основі вивчення «мертвих мов»-латинської та грецької, де все зводилось до читання та перекладу. Таке вивчення іноземної мови дозволяє добре засвоїти граматику і найбільше підходить для людей з сильно вираженим логічним мисленням, які сприймають мову як сукупність граматичних формул. Але при такому засвоєнні матеріалу виникають труднощі в реалізації вивченого в конкретній ситуації мовлення.

Ліва півкуля – це вольовий, свідомий процес вивчення слів і структур, а права півкуля – це сфера підсвідомого, це образне, інтуїтивне сприйняття мови, вона відповідає за творчі здібності, мелодію, ритм,-тому музично обдаровані люди здатні легко вивчити мову на слух, не вдаючись до багатократного повторення мовних зразків, оскільки «значна частина навчання відбувається підсвідомо».

[1, 3]

Навчальна пісня є, як правило ритмічним римованим текстом, а ритм і рима здавна використовуються як надійний спосіб

мимовільного запам'ятовування важливої інформації. «Один з найбільш дієвих засобів запам'ятовування матеріалу –це його римування. Цей спосіб використовується в мнемонічних практиках і знайшов широке використання в рекламі. Заримовані рекламні ролики самі вриваються в пам'ять, незалежно від нашого бажання, і від них інколи не так просто позбавитись».[3] Таке подання тексту ми знаходимо в пісні: суголосне закінчення віршованих рядків, ритмічна чіткість та приємна, жвава мелодія забезпечують підсвідоме запам'ятовування лексичних комбінацій та граматичних структур.

У педагогічній діяльності слід шукати тонку комбінацію структурно-функціонального та комунікативного методів. Вчити мову як функцію структур і знаків означало б вивчення мови з опорою на ресурс лише лівої півкулі головного мозку. «Але ігнорування цих знакових системно-структурних функцій і опора лише на імітацію і відтворення мовних одиниць в емоційно-забарвленому режимі означає звернення до ресурсу однієї, тепер уже правої півкулі, яка відповідає за розпізнання ритму, мелодики, пауз мови та мовних образів».[4, 290]

Зауваживши такий механізм збереження інформації, слід звернути увагу і на те, що опанування іноземної мови через пісню активує як праву півкулю мозку людини-інтуїтивне запам'ятовування, так і логічне запам'ятовування в корі головного мозку лівої півкулі, оскільки поєднується усвідомлене (робота з текстом) та підсвідоме запам'ятовування.

Висновки. Пісня має стати невід'ємним компонентом навчального процесу в ВНЗ як і в середніх учбових закладах на початковому етапі вивчення іншомовної компетенції, але ефективно вивчення іноземної мови повинно базуватись у виваженому поєднанні

традиційного функціонального методу з інтерактивним, з урахуванням аспектів засвоєння людським мозком іншомовної компетенції.

Сфера застосування досліджених і викладених у статті аспектів охоплює як використання навчальної пісні на початковому етапі вивчення у вищих та середніх учбових закладах так і уроки методики навчання іноземних мов в цих закладах.

Література:

1. *Dhoryti L., Jensen E. Joiful Fluensy. Brain-Compatible Second Language Acquisition / Lynn Dhoryti., Eric Jensen.-Corwin Press, 1998.-148p.*
2. *Белкин А.С. Ситуация успеха. Как ее создать? / А. С. Белкин.-М.:Просвещение,1991.-176с.*
3. *Эренберг О. Приемы запоминания информации / О. Эренберг [Электронный ресурс-Режим доступа: <https://www.psycho.ru / library/> 1036.*
4. *Никуличева Д.Б. Как найти свой путь к иностранному языку. Лингвистические и педагогические стратегии полиглотов. / Д. Б.Никуличева.-Москва.: Наука, 2009.-304с.*
5. *Рубинштейн С. А. Основы общей психологии.-с. 9-13 / Ю.Б. Гиппенрейтер, С. А. Рубинштейн. Психология и внимание.-АСТ, 2008.-656с.*

References:

1. *Dhoryti L., Jensen E. Joiful Fluensy. Brain-Compatible Second Language Acquisition / Lynn Dhoryti., Eric Jensen.-Corwin Press, 1998.-148p.*
2. *Belkin A. S. Situatsiia uspekha. Kak yeyo sozdat.? / A.S. Belkin.-M.: Prosvehcheniye, 1991.-176p.*

3. Erenberg O. *Priyomy zapominsniya informatsiyi.* / O. Erenberg <https://www.psycho.ru/library/1036>.
4. Nikulitcheva D. B. *Kak nayiti svoj put k inostrannomu yazyku. Lingvisticheskiye i pedagogicheskiye strategii poliglотов.* / D.B. Nikulitcheva.-Moskva: Nauka, 2009.-304p.
5. Rubinshtein S. A. *Osnovy obshchey psikhologii.*-9-13p / Yu.B. GippeneyterYu.B., Rubinshtein S. A. *Psichologiya i vnimaniye.*-ATS, 2008.-656p.